A stylized logo consisting of a large green 'g' and a large black 'l'. The 'l' has a white spiral design on its right side.

goriški letnik

zbornik goriškega muzeja
44 (2020)

GORIŠKI LETNIK – Zbornik Goriškega muzeja
ISSN 0350-2929

© Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica
Številka 44 (2020)

Glavni uredniki: Andrej Ferletic, dr. Teja Gerbec (Goriški muzej) in
dr. Petra Kolenc (ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa,
Raziskovalna postaja Nova Gorica)

Uredniški odbor: Rok Bavčar, dr. Ines Beguš, Katarina Brešan, dr. Tanja Gomiršek,
dr. Špela Ledinek Lozej, dr. Marko Klavora, dr. Borut Koloini,
dr. Ana Kruh, dr. Neva Makuc, dr. Branko Marušič,
mag. Miha Mlinar, Alessandro Quinzi

Odgovorni urednik: Vladimir Peruničič

Izdal in založil: Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica, zanj Vladimir Peruničič

Prevod in jezikovni pregled izvlečkov v angleški jezik: Urška Žitnik

Prevod iz italijanskega jezika: Lara Soban, Katarina Brešan, Alessandro Quinzi,
dr. Neva Makuc

Jezikovni pregled: Anja Mugerli, Petra Kavčič

Oblikovanje in prelom: Grafikart, Turk & Co., d. n. o.

Tisk: Present, d. o. o.

Naklada: 400

Zbornik so sofinancirali: Ministrstvo za kulturo RS,
Mestna občina Nova Gorica,
Občina Ajdovščina,
Občina Brda,
Občina Kanal ob Soči,
Občina Miren - Kostanjevica,
Občina Sežana.

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji.

Redakcija te številke je bila zaključena 20. 11. 2020.

Vsebina

5 **Predgovor**

Razprave

- 9 Špela Prunk
Arheološka jamska najdišča Sežansko-Komenskega
in Divaškega Krasa
- 33 Miha Preinfalk
»Povero gentiluomo ... con molti figliuoli«.
Zdravnik Marko Anton pl. Plenčič in njegova družina
- 45 Tanja Gomiršek
»Brgeše ma iz štuka, kolence mu ven kuka«. Inventarni popisi kot vir
za raziskovanje oblačilne kulture kmečkega prebivalstva Goriških brd
konec 18. in v 1. polovici 19. stoletja
- 73 Robert Devetak
Začetki razvoja organiziranega pohodništva na območju današnje
občine Kanal ob Soči
- 85 Igor Longyka
Narodni koleki – Drobne zgodbe v ozadju narodnostnih bojev
- 115 Aneja Rože
Občinski vodnjak v vaškem središču Na placu v Dutovljah
- 141 Robert Devetak
Katastrska občina Doblar v zadnjih dveh stoletjih in predstavitev
ledinskih imen na tem območju
- 161 Rajko Slokar
Bevkova nerazrešena tenja
- 171 Gabriele Zanello
Celso Macor, pesnik dialoga med kulturami Posočja
- 189 Tanja Martelanc
Novo pokopališče mesta Nova Gorica. Kratka zgodovina izgradnje
»mesta mrtvih« v Stari Gori
- 207 David Kožuh
Slepi in slabovidni v Goriškem muzeju: načrtovanje prilagojenih
razstav in vodstev
-

Zapiski

221 Pavel Četrlič
Pastirjev in mlekarjev vsakdanjik na planini

233 Ana Kruh, Maruša Urek
Arheološka podoba Ajdovščine v luči novih raziskav

Arheološke novice

253 Teja Gerbec
Mali Njivč in območje Dolenjih in Gorenjih Novakov

259 Pavel Medvešček
Strelnik, Volče

261 Teja Gerbec
Cerkev sv. Martina, Grgar

265 Pavel Četrlič
Smast – Kneški hrami

Ocene in recenzije

271 Inga Miklavčič Brezigar
Boris Jukić: France Bevk – od Pestrne do Čedermaca. Življenje in delo Franceta Bevka 1890–1970

275 Inga Miklavčič Brezigar
Tanja Roženberger: Urbani fenomeni muzejske perspektive: v etnološkem in kulturnoantropološkem diskurzu

279 Inga Miklavčič Brezigar
Lucijan Trošt: Cilj pred nami. Napadi 16. in 19. eskadrilje SAAF na kraje v okolici Trnovskega gozda in Banjške planote, spomladi leta 1945

283 Inga Miklavčič Brezigar
Rok Bavčar: Na šverc! Tihotapstvo na Goriškem po drugi svetovni vojni (razstava in katalog)

V spomin

289 Inga Miklavčič Brezigar
In memoriam Pavlu Medveščku

297 Barbara Ivančič Kutin
Medveščkovo terensko dokumentiranje slovenske kulturne dediščine v obmejnem pasu doline Idrije

305 **Izšlo v 2020**

309 **Pregled dogodkov v 2020**

315 **Navodila avtorjem**

Predgovor

Leto 2020 je bilo posebno. Stik med muzejem in obiskovalci je bil drugačen, kot smo ga bili običajno vajeni. Fizično dostopnost smo zato skušali nadomestiti prek spletnih vsebin, hkrati pa smo se tudi čim bolj aktivno udeležili tistih tradicionalnih dogodkov in novih pobud, ki so se odvijali v obdobju, ko smo bili muzeji odprti. Veliko vsebin smo posredovali prek naše spletne strani (www.goriskimuzej.si), kjer smo v rubriki *Aktualno* sporočali novosti ter vam skušali s številnimi prispevki približati naše delo v muzeju, zbirke in zgodbe zanimivih predmetov ter druge prispevke s področja dediščine. Nastala je tudi nova rubrika *Predmet meseca*, kjer predstavljamo zgodbe muzejskih predmetov, o restavratorsko-konservatorskih zanimivostih pa lahko izveste v rubriki *Petkove zgodbe iz konservatorsko-restavratorskih delavnic*. Približati smo se želeli tudi prek družabnih omrežij. Pomnožili smo objave na Facebooku (www.facebook.com/gmuzej/), kjer smo tudi mi z veseljem prebirali vaše komentarje in odzive na zapiske v *Spletni vitrini za muzejske predmete in Šivalnici spominov*. Nastalo je tudi nekaj novih kratkih video vsebin. Na naši strani na portalu YouTube pa objavljamo predvsem posnetke nekaterih predavanj in gradivo s preteklih občasnih razstav.

Letošnje leto so zaznamovale tudi številne obletnice in dogodki. Poslovil se je dolgoletni zunanji sodelavec Goriškega muzeja Pavel Medvešček, ki je sodeloval z nami na več področjih. Stik z njim smo vzpostavile vse generacije v muzeju. Hvaležni smo mu za njegova dela, sodelovanje, pa tudi vse, še najmanjše drobce iz preteklosti, ki jih je uspel zabeležiti. V letniku se ga spominjamo, objavljamo pa tudi njegov prispevek.

Z objavami, predavanji in drugimi prispevki, tako v sklopu muzejskih dejavnosti kot v drugih tiskovinah in sodelovanjih, smo obeležili več pomembnih obletnic posameznikov, med njimi obletnico Franceta Bevka (1890–1970), Cirila Kosmača (1910–1980), bogatih literarnih ustvarjalcev z našega prostora, in 100-letnico podpisa Rapalske pogodbe.

V letniku so se tudi tokrat odzvali kolegi z različnih področij, in sicer s prispevki z območja med Zgornjim Posočjem, Vipavsko dolino in Krasom ter drugimi drobnimi novostmi s področja domoznanstva.

Želimo vam vedoželjno branje in srečen prestop v novo leto!

Uredniki Andrej Ferletic, Teja Gerbec, Petra Kolenc

Razprave

Špela Prunk

mag. arheologije, kustodinja
Pokrajinski muzej Koper
SI-6000 Koper, Kidričeva 19
spela.prunk@pokrajinskimuzejkoper.si

Arheološka jamska najdišča Sežansko-Komenskega in Divaškega Krasa

Izveček: Jame in spodmoli predstavljajo pomemben element v naravi, ki je od nekdaj služil človeškim aktivnostim. Arheološke najdbe so bile odkrite tako v spodmolih kot tudi brezni in vodoravnih jamah. Podzemni prostori so se uporabljali z različnimi nameni, kot zatočišča, sezonski tabori, staje za živali, prostori za obredne aktivnosti, pokope itd. Na izbranih primerih jamskih najdišč Sežansko-Komenskega in Divaškega Krasa bo predstavljeno, kako se je skozi čas spreminjala njihova namembnost in kako je ta pogojena s tipom jame.

Ključne besede: arheologija jam, jamska najdišča, nameni uporabe jam, morfologija jam, Kras.

Archaeological Cave Sites from Karst Area between Komen and Divača

Abstract: Caves and rock shelters represent an important feature in nature where people used to perform different activities. Archaeological finds were discovered in different types of caves, from rock shelters to shafts and horizontal caves. The underground areas were used in a great variety of ways: as shelters, seasonal camps, animal pens, areas for ritual activities, burials, etc. Through the case studies from the Karst area between Komen and Divača we are going to follow the changes in cave use over time and look at how they were affected by the type of cave.

Keywords: cave archaeology, cave sites, changes in the use of caves, cave morphology, Karst

Miha Preinfalk

doc. dr., višji znanstveni sodelavec

ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa

SI-1000 Ljubljana, Novi trg 2

miha.preinfalk@zrc-sazu.si

»Povero gentiluomo ... con molti figliuoli«

Zdravnik Marko Anton pl. Plenčič in njegova družina¹

Izvleček: Prispevek predstavlja manj znane vidike življenja Marka Antona Plenčiča (1705–1786), po rodu iz Solkana, sicer pa enega najznamenitejših zdravnikov svojega časa: njegovo pridobitev plemiškega naziva in usodo njegovih potomcev. Plenčič je bil v plemiški stan povzdignjen dvakrat, pri tem pa je bil oproščen običajne takse, saj se je zaradi številčne družine spopadal s finančnimi težavami. Po dunajskih matičnih knjigah je bilo mogoče ugotoviti vsaj dvanajst njegovih otrok. Med sinovi se je Franc zapisal vojski, Jožef je sledil očetovim stopinjam in kot mlad zdravnik umrl v Pragi, Leopold pa je postal visok državni uradnik. Ker nobeden od njih ni imel otrok, je družina pl. Plenčičev v moški liniji izumrla že v drugi generaciji.

Ključne besede: Marko Anton Plenčič, Jožef Plenčič, Leopold Plenčič, plemstvo, genealogija.

»Povero gentiluomo ... con molti figliuoli«

Doctor Marko Anton Plenčič and His Family

Abstract: The article illustrates the less known aspects of the life of Marko Anton Plenčič (1705–1786), hailing from Solkan, one of the most famous doctors of his time: his ennoblement and the fate of his descendants. Plenčič was ennobled twice, both times exempt from the customary charge as he was experiencing financial difficulties due to his large family. According to the Vienna registers, he had at least twelve children. As regards his sons, Franc devoted himself to the military, Jožef followed his father's footsteps and died in Prague as a young doctor, while Leopold became a high-ranking civil servant. As none of them had any children, the male line of the Plenčič family died out already in the second generation.

Keywords: Marko Anton Plenčič, Jožef Plenčič, Leopold Plenčič, nobility, genealogy

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa »Temeljne raziskave slovenske kulturne preteklosti« (P6-0052) in raziskovalnega projekta »Ambicije, karierizem, pohlep, prevare: socialno-materialne strategije, prakse in komunikacija družbenih elit na Slovenskem v zgodnjem novem veku« (J6-2575), ki ju sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz javnega proračuna.

Tanja Gomiršek

dr. znanosti s področja zgodovine, muzejska svetovalka

Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica

SI-5000 Nova Gorica, Grajska cesta 1

tanja.gomirsek@goriskimuzej.si

»Brgeše ma iz štuka,¹ kolence mu ven kuka«:²

Inventarni popisi kot vir za raziskovanje oblačilne kulture kmečkega prebivalstva Goriških brd konec 18. in v 1. polovici 19. stoletja

Izveček: Prispevek na podlagi analize inventarnih popisov iz 1. polovice 19. stoletja daje vpogled v kose, materiale in barve oblačil Bricev in Brik, zabeleženih ob popisu zapuščine. Razvidno je, da je bila oblačilna raven povezana s socialnim položajem umrlega. Pri srednjem sloju kmečkega prebivalstva, za katerega so pretežno izdelani inventarni popisi, že opažamo uporabo industrijsko izdelanega tekstila, zlasti iz bombaža. Obleka in obutev sta imeli tolikšen pomen in vrednost, da ju ob smrti lastnika niso zavrgli, temveč so kose uporabili dediči umrlega.

Ključne besede: oblačilna kultura, tekstilni materiali, obleka, Goriška brda, zapuščinski inventarji.

»His trousers are made of corduroy and his knee is peeking out«:

Inventory Records as a Source for Researching the Clothing of the Rural Population of Goriška brda in Late 18th and 1st Half of 19th Century

Abstract: Based on an analysis of inventory records from the 1st half of the 19th century, the article provides an insight into the items, materials and colours of the clothing of men and women from Brda, which were recorded when compiling probate inventories. It is evident that the quality of clothing was associated with the social status of the deceased. Most of the inventory records were compiled for the middle-class rural population and reveal the use of industrially made textiles, especially cotton. Clothes and footwear held such importance and value that they were not discarded when their owner died, but rather used by the deceased's heirs.

Keywords: clothing, textile materials, clothes, Goriška brda, probate inventories

¹ Glede na zapise Orlovih ekip, raziskave lingvistov in vedenje domačinov ni znano, za katero tkanino gre. Morda je to briški izraz za štruks, ki je močna bombažna ali volnena tkanina v vezavi z rebričastim videzom. Na Slovenskem so ga uporabljali za moška oblačila, največ za hlače v višjih družbenih plasteh v 19. stoletju in na splošno v 20. stoletju (Baš 2007: 617).

² Naslov je vrstica iz pesmice, ki jo je leta 1977 v Kozani zapisala Leonida Pušnar. Pesem je posmeh strgani obleki in neurejenemu videzu:

Lovrenc ni tega uredn, / de b hodu h Marjut vsak tedn – / trihojla lila Lovrenc! / Brgeše ma iz štuka, / kolence mu ven kuka; / klabuk ima ko streha, / da res je uredn smeha; / brka ima ko grabje, / da b mu u korenu odpadle (Dolenc 1999: 417).

Robert Devetak

dr. znanosti s področja zgodovine

Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko

SI-5000 Nova Gorica, Vipavska 13

devetak.robert@gmail.com

Začetki razvoja organiziranega pohodništva na območju današnje občine Kanal ob Soči

Izvleček: V prispevku so predstavljeni začetki pohodništva na območju sodnega okraja Kanal, katerega večji del ozemlja spada danes pod občino Kanal ob Soči. Za razvoj pohodništva, tako na Kanalskem kot v širšem primorskem in slovenskem prostoru, je imelo ključno vlogo leta 1893 ustanovljeno Slovensko planinsko društvo. Slednje je v slovenskem prostoru ustanovilo več podružnic, med katerimi je bila tudi Soška podružnica, s sedežem v Tolminu, ki je pričela z delovanjem leta 1896. Soška podružnica je ob iniciativi in podpori njenih članov iz sodnega okraja Kanal pričela v prvem desetletju 20. stoletja s trasiranjem pešpoti na območju okraja. Prve pešpoti so se oblikovale vzporedno z razvojem turizma, ki ga je v Posočju sprožila izgradnja bohinjske železniške proge leta 1906.

Ključne besede: Sodni okraj Kanal, Kanal ob Soči, pohodništvo, Slovensko planinsko društvo, Soška podružnica.

Origins of the Development of Organized Hiking in the Area of Present-Day Municipality of Kanal ob Soči

Abstract: The paper presents the origins of organized hiking in the area of the Judicial District of Kanal; today, most of its territory falls under the Municipality of Kanal ob Soči. The key role in the development of hiking, in the Kanal area and in the broader area of the Primorska region and Slovenia, was played by the Slovenian Alpine Club established in 1893. The club founded several branches in Slovenia, including the Soča branch based in Tolmin, which was put into operation in 1896. At the initiative of its members from the Judicial District of Kanal and with their support, the Soča branch began to set up hiking trails in the area of the district in the first decade of the 20th century. The first hiking trails were created in parallel with the development of tourism, which had been triggered in the Posočje region by the building of the Bohinj railway line in 1906.

Keywords: Judicial District of Kanal, Kanal ob Soči, hiking, Slovenian Alpine Club, Soča branch

Igor Longyka

urednik pri Enciklopediji Slovenije v Mladinski knjigi, v pokoju
SI-1000 Ljubljana, Grampovčanova 47
igor.longyka@gmail.com

Narodni koleki – Drobne zgodbe v ozadju narodnostnih bojev

Izveček: Narodni koleki so eden od zunanjih znakov narodnoobrambnih prizadevanj konec 19. in v prvih desetletjih 20. stoletja na Slovenskem. Njihov pomen je bil predvsem v zbiranju sredstev za dobrodelne akcije narodnoobrambnih in drugih društev. Članek obravnava zlasti tovrstno dejavnost vseslovenske Družbe sv. Cirila in Metoda, omenja zdrahe, ki so nastale ob izidu njenih kolekov s tematiko prelomnih zgodovinskih ptujskih dogodkov v letu 1908, in polemiko, ki jo je v letu 1904 vzbudil natis prvega narodnega koleka goriškega Akademičnega ferijalnega društva Adrija in društva Šolski dom. Dotakne se tudi dejavnosti hrvaške Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru. Pri slednjih dveh je svoj delež prispeval goriški slikar Saša Šantel.

Ključne besede: narodni kolek, Akademično ferijalno društvo Adrija, Šolski dom, Družba sv. Cirila in Metoda, Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru, Saša Šantel, I. narodnoobrambna razstava.

National Vignettes – Tiny Stories in the Background of Ethnic Battles

Abstract: National vignettes (a kind of unofficial stamps) are one external sign of national defence efforts in the late 19th century and the first decades of the 20th century in Slovenia. Their significance lay mostly in collecting funds for the charity campaigns of national defence societies and others. The article primarily discusses such activities carried out by the pan-Slovenian Society of Saints Cyril and Methodius (Družba sv. Cirila in Metoda); it mentions the discord caused by the publication of its vignettes with the theme of the milestone historical events in Ptuj in 1908, and the polemics triggered by the printing of the first national vignette in 1904 organized by the Adria Academic Holiday Society (Akademično ferijalno društvo Adrija) and the School Centre (Šolski dom) society of Gorizia. It also touches on the activities of the Croatian Society of Saints Cyril and Methodius for Istria (Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru). The painter from Gorizia, Saša Šantel, made a contribution to the last two societies.

Keywords: national vignette, Akademično ferijalno društvo Adrija/Adria Academic Holiday Society, Šolski dom/School Centre, Družba sv. Cirila in Metoda/Society of Saints Cyril and Methodius, Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru/Society of Saints Cyril and Methodius for Istria, Saša Šantel, first national defence exhibition

Aneja Rože

dipl. um. zgod. (UN), mag. zgod.

Pokrajinski muzej Koper, enota Ilirska Bistrica

SI-6255 Prem, Prem 40

aneja.roze@pokrajinskimuzejkoper.si

Občinski vodnjak v vaškem središču Na placu v Dutovljah

Izveček: V prispevku sta opisana nastanek in uporaba sledi »življenja« občinskega vodnjaka v vaškem središču Na placu v Dutovljah. Ta je šel skozi proces od eksistenčno nujne vodne infrastrukture v drugi polovici 19. stoletja do pozabe v času Kraljevine Italije in socialistične Jugoslavije, leta 2019 odkrita stranica oklepa pa je s pripisom kulturne vrednosti postala metafora za celoten vodnjak. Prispevek se posveča zlasti primarnemu kontekstu vodnjaka (izgradnja, adaptacija napeljave vode v njegovo cisterno, pridobivanje vode iz cisterne in upravičenost do njegove uporabe). Nastal je na podlagi arhivskega gradiva in terenskih raziskav.

Ključne besede: Dutovlje, občinski vodnjak, oskrba z vodo, spomenik Giovanniju Picchiju, spomenik padlim v NOB in žrtvam nacifašističnega terorja, dediščina.

Municipal Well in the Village Centre »Na placu« in Dutovlje

Abstract: The article describes the creation of the municipal well in the village centre »Na placu« in Dutovlje and the use of the traces of its »life«. The well went through the process of being a part of the existentially necessary water infrastructure in the second half of the 19th century to oblivion under the Kingdom of Italy and socialist Yugoslavia; one side of its lining discovered in 2019 has been ascribed cultural significance, thus becoming a metaphor for the entire well. The article mainly focuses on the primary context of the well (its building; conveying water into its cistern; obtaining water from the cistern; the right to use the well). The article is based on archival sources and field research.

Keywords: Dutovlje, municipal well, water supply, monument to Giovanni Picchi, monument to the fallen in the National Liberation Struggle and to victims of Nazi-Fascist terror, heritage

Robert Devetak

dr. znanosti s področja zgodovine

Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko

SI-5000 Nova Gorica, Vipavska 13

devetak.robert@gmail.com

Katastrska občina Doblar v zadnjih dveh stoletjih in predstavitev ledinskih imen na tem območju

Izvleček: Članek obravnava nekatere zgodovinske vidike, navezane na območje današnje katastrske občine Doblar v 19. in prvi polovici 20. stoletja, dopolnjujeta pa ga seznam in umestitev ledinskih imen na pregledno karto, ki sta nastala na podlagi podatkov iz reambulančnega katastra in pričevanj, ki so jih prispevali informatorji. Gre za geografsko raznolik teren, kar je med drugim v preteklosti vplivalo na pestrost in številnost poimenovanj, ki so povezana predvsem z reliefom, vodnimi pojavi, rastlinjem in značilnostmi zemljišč.

Ključne besede: ledinska imena, kataster, Doblar, katastrska občina Doblar.

Cadastral Community of Doblar over the Last Two Centuries and a Presentation of Microtoponyms in the Area

Abstract: The article discusses certain historical aspects relating to the area of the present-day Cadastral Community of Doblar in the 19th and first half of the 20th century; it is complemented by a list of microtoponyms and their placement on an illustrative map. The list and map were created based on data from the revised cadastre and the accounts contributed by informants. It is a geographically variegated terrain, which, among other things, influenced the diversity and number of toponyms in the past, which were connected mostly with the relief, aquatic features, vegetation, and characteristics of the lands.

Keywords: microtoponyms, cadastre, Doblar, Cadastral Community of Doblar

Rajko Slokar

prof. slov. in angl. jezika, upokojeni ravnatelj Goriške knjižnice Franceta Bevka
SI-5000 Nova Gorica, Ulica Sergeja Mašere 7, Pristava
slokarrajko@gmail.com

Bevkova nerazrešena tenja

Izvleček: James Findlay Hendry (1912–1986), škotski literat, se je v letih pred II. svetovno vojno prek svoje soproge, goriške Slovenke Teodore (Dee) Ussai (Dora Marija Ušaj), osebno seznanil s Francetom Bevkom. Kot ustanovitelj literarnega gibanja nova apokalipsa se je zлил z Bevkovo protifašistično dušo ter mu januarja leta 1945 posvetil zbirko novel in črtic *The Blackbird of Ospos* (*Osapski navihaneč*), ki je prikazovala takratno življenje primorskih Slovencev. Povojne razmere so pretrgale stike med njima in pustile nepojasnjeno senco. Zato avtor tega prispevka vabi mlajše raziskovalce, naj skušajo natančneje pojasniti razmerja med njima in vlogo škotskega literata v slovenstvu ter naj spodbudijo prevode njegovih objavljenih in neobjavljenih del.

Gljučne besede: France Bevk, James Findlay Hendry, Robert Calder, Mario Relich, protifašizem, gibanje nova apokalipsa, zbirka zgodb in novel *Osapski navihaneč*.

Bevk's Unexplained Shadow

Abstract: James Findlay Hendry (1912–1986), a Scottish writer, became acquainted with France Bevk, via his wife Teodora (Dee) Ussai (Dora Marija Ušaj), a Gorizian Slovene, in the years before WWII. He connected with France Bevk's anti-fascist soul and dedicated to him his collection of short stories *The Blackbird of Ospos* published in January 1945, describing the then life of Littoral Slovenes under Italian fascism. The post-war circumstances severed their relations and therefore an unexplained shadow fell upon France Bevk. Younger researchers are invited to clear up the relationship between the two and the role of the Scottish writer in Slovenianship, and the encourage translations of his published and unpublished works.

Keywords: France Bevk, James Findlay Hendry, Robert Calder, Mario Relich, anti-fascism, the New Apocalyptic movement, collection of short stories *The Blackbird of Ospos*

Gabriele Zanello

izr. prof. dr. in raziskovalec

Università degli Studi di Udine, Dipartimento di Lingue e Letterature, Comunicazione, Formazione e Società

I-33100 Udine, Palazzo Antonini, Via Petracco 8

gabriele.zanello@uniud.it

Celso Macor, pesnik dialoga med kulturami Posočja

Izveček: V prispevku preučujem strani, ki jih je Celso Macor (1925–1998) posvetil poznavanju slovenskega kulturnega okolja in dialogu, ki ga je z njim vzpostavil. Goriški novinar in pesnik je spadal med tiste furlanske avtorje, ki so obmejno ozemlje doživljali kot zelo kompleksno prisposodbo človeškega obstoja. Macor se je osebno in zavestno zavzemal za dialog in obnavljanje bratstva v obdobju okrevanja, ki je sledilo nacionalizmu 19. in bojem 20. stoletja. Pozornost, ki jo je pisatelj vseskozi namenjal slovenskemu narodu, se je zrcalila na vseh področjih njegovega raznolikega ustvarjanja.

Ključne besede: Celso Macor, furlanska književnost, furlanska poezija, Goriška, Soča.

Celso Macor, poeta del dialogo tra le culture dell'Isontino

Abstract: Il contributo prende in esame alcune delle pagine che Celso Macor (1925-1998) ha dedicato alla conoscenza del mondo culturale sloveno e al dialogo con esso. Il giornalista e poeta goriziano è stato infatti uno degli autori friulani che più hanno vissuto la terra di confine come impegnativa metafora dell'esistenza umana. Dopo i nazionalismi dell'Ottocento e i conflitti del Novecento, la fase della ricomposizione delle ferite ha visto Macor impegnarsi in prima persona e in modo pienamente cosciente per favorire il dialogo e ricostruire la fraternità. L'attenzione che lo scrittore ha continuamente riservato al popolo sloveno ha riguardato tutti gli ambiti nei quali si è articolata la sua multiforme attività.

Parole chiave: Celso Macor, letteratura friulana, poesia friulana, Goriziano, Isonzo

Tanja Martelanc

dr. znanosti, prof. nem. jezika in um. zgod., višja arhivistka

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici

SI-5000 Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 3

tanja.martelanc@pa-ng.si

Novo pokopališče mesta Nova Gorica. Kratka zgodovina izgradnje »mesta mrtvih« v Stari Gori

Izvleček: Članek je sestavljen pretežno na podlagi virov, ki se hranijo v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici in tekoči zbirki dokumentarnega gradiva Mestne občine Nova Gorica ter podjetja Komunala Nova Gorica, d. d. Predstavlja zgodovino gradnje novogoriškega pokopališča od šestdesetih let 20. stoletja pa do današnjih dni. V članku se »sprehodimo« od začetnih idej o ureditvi zgledega primera modernega pokopališča v gozdu, prek različnih faz izgradnje grobnih poljin, pokopaliških objektov in žarnega pokopališča, do zadnjega večjega projekta ureditve prostorov za raztros pepela.

Ključne besede: tratna pokopališča, parkovne zasnove pokopališč, novogoriško pokopališče, pokopališče v Stari Gori, gradnja pokopališča, pokopališče v gozdu.

New Cemetery of the City of Nova Gorica. Brief History of Building »The Town of the Dead« in Stara Gora

Abstract: The article has been compiled mostly based on the sources kept in the Regional Archives in Nova Gorica and the current collection of records of the Municipality of Nova Gorica and of the company Komunala Nova Gorica, d. d. It illustrates the history of building the cemetery in Nova Gorica from the 1960s to the present day. In the article we »take a stroll« from the initial ideas for setting up an exemplary modern cemetery in the woods, through the various stages of building the burial plots, the cemetery facilities and the columbarium, to the last major project of setting up areas for scattering ashes.

Keywords: lawn cemeteries, park-like cemeteries, cemetery of Nova Gorica, cemetery in Stara Gora, building of the cemetery, cemetery in the woods

David Kožuh

prof. umet. zgod. in univ. dipl. ital., višji kustos
Goriški muzej Kromberk - Nova Gorica
SI-5000 Nova Gorica, Grajska cesta 1
david.kozuh@goriskimuzej.si

Slepi in slabovidni v Goriškem muzeju: načrtovanje prilagojenih razstav in vodstev

Izvleček: V prispevku je predstavljeno snovanje razstave *Igre moje mladosti*, ki smo jo v Goriškem muzeju postavili jeseni leta 2016. Razstava, ki je kot prva na Primorskem ponujala možnost samostojnega obiska slepim, je bila načrtovana v sodelovanju z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Nova Gorica, ki je v procesu planiranja in snovanja razstave nudilo svetovanje in podporo pri testiranju posameznih rešitev. V drugem delu so predstavljene še izkušnje pri pripravi vodstev, ko se skupina slepih in slabovidnih napove na obisk muzeja z vodstvom po razstavi, ki ni prilagojena njihovim potrebam.

Ključne besede: slepi, slabovidni, prilagoditve, razstava, Goriški muzej, andragoški program, pedagoški program.

Blind and Visually Impaired in the Regional Museum Goriški muzej: Planning Adapted Exhibitions and Guided Tours

Abstract: The paper presents the designing of the exhibition *Games of My Youth*, which was set up in the Regional Museum Goriški muzej in the autumn of 2016. The exhibition, which was the first in the Primorska region to offer the blind the possibility of visiting it on their own, was planned in cooperation with Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica/Inter-Municipal Association of the Blind and Visually Impaired Nova Gorica. During the planning and designing of the exhibition, the association provided advice and support in testing individual solutions. The second part of the paper presents the experience in preparing guided tours when a group of blind and visually impaired persons announces a visit to the museum with a guided tour of an exhibition that has not been adapted to their needs.

Keywords: blind, visually impaired, adaptations, exhibition, Regional Museum Goriški muzej, adult learning programme, educational programme